Prof.dr Nedžad Bašić, redovni profesor, naučni savjetnik Evropskog defendologija centra Banja Luka

STRAH I AUTORITARNI POPULIZAM

„Seneka, Plinije, Tacit, Juvenal, Marko Aurelije, da su živi, bili bi opsjednuti dubokom sumnjom u ispravnost ruske i jevrejske politike zbog razaranja Ukrajine i Gaze, a Rusi i Jevreji imali bi kolektivni osjećaj krivice zbog zločina koji su u njihovo ime počinjeni. Danas u 21 stoljeću nema ni sumnje ni kolektivnog osjećanja krivice što današnji svijet čini više nehumanim i mračnim, mračnijim od svijeta iz doba razaranja Kartage.“
Uspon brojnih autoritarnih populističkih stranaka na globalnoj političkoj sceni sve otvorenije postavlja pitanje na koju destinaciju se uputilo čovječanstvo. Pobjedom Donalda Trampa na nedavno završenim predsjedničkim izborima u USA, demokratski svijet ulazi u najoštriju političku, pravnu i moralnu krizu u 21 stoljeću. Slabljenje civilnog društva, korupcija, nejednakost, slabljenje ekonomskih mogućnosti, veliki politički utjecaj narko kartela i transnacionalnih kriminalnih organizacija, korumpirano sudstvo, tužilastvo i policija, čine fertilnu platformu jačanja autoritarnih populističkih režima u demokratskim zajednicama.

Globalna autoritarna mreža

Globalni politički prostor od BREXITa i povlačenja Vel. Britanije iz porodice Evropskih država, pod patronstvom autoritarnog lobija **Nigel Farage**-a, (2016), do ponovnog povratka **Donalda Trampa** u Bijelu kuću na američkim predsjedničkim izborima (2024), inficiran je patološkim utjecajem autoritarne krajnje desničarske populističke retorike, koja prijeti da preraste u ideologiju autoritarnog populizma. Autoritarna diktatura ruskog predsjednika **Vladimira Putina**, diktatura Kineske komunističke partije na čelu sa **Xi Jinping**-om, decenijska vladavina nacionalističke partije Pravde i razvoja (Justice and Development- AK), turskog autoritarnog predsjednika **Recep Tayyip Erdoğan**-a, autoritararna vladavina **Narendra Modi**-a u Indiji, **Viktora Orbana u** Mađarskoj, političke stranke Braća Italije (Brothers of Italia) sa **Georgia Meloni** u Italiji , krajnje desničarske nacionalističke partije Likud Benjamina Netenjahu-a (**Benjamin Netanyahu**) u Izraelu, činili su prvi talas velike najezde autoritarnog populizma na samom početku ovog stoljeća. Vladajućim

autoritarnim režimima ovih zemalja nedavno se je pridružila i Danska sa nacionalističkom konzervativnom anti-islamističkom Strankom za slobodu (The Party for Freedom – PVV) **Gerta Vildersa** (Geert Wilders) koja snažno podržava evropske antiintegracione procese i autoritarnu retoriku krajnje desnih populista.Uz sam bok ovim vladajućim nacionalističkim režimima i autoritarnim liderima, nalaze se stranka krajnje desničarskog Nacionalnog fronta (National Front Party) **Marine Le Pen** u Francuskoj, poljska kršćanska demokratska stranka „Pravo i Pravda“ **Jaroslava Kačinskog** (Jarosław Kaczyński), krajnje desničarska stranka sa antimigracionom i islamofobičnom platformom „Alternativa za Njemačku“ (Alternative für Deutschland - AfD), na čelu sa autoritarnim dvojcem **Alice Weidel** i **Tino**-m **Krupala (**Tino Chrupalla), te stranka Slobodarska partija Austrije (The Freedom Party of Austria), **Herbert-a Kikl**-a (Herbert Kickl), koja je izvedena direktno iz orginalne fašističke ideologije.

Pored njih djeluje čitav set malih profašističkih krajnje desničarskih stranaka koje imaju ambiciju nastaniti se u Parlamentu EU i u nacionalnim parlamentima i aktivno učestovati na evropskoj i lokalnoj političkoj sceni. U tom populističkom autoritarnom auditoriju značajno mjesto zauzimaju autoritarne nacionalističke stranke iz zemalja Istočne Evrope koje su se donedavno nalazile pod okriljem komunističke autoritarne diktature Sovjetskog Saveza. Među tim strankama je Savez za Uniju Rumuna (AUR), Letonski nacionalni savez, Kiparski nacionalni narodni front, Slovačka Republika, Hrvatski domovinski pokret, španjolski VOX, portugalski Chega, bugarski Preporod, te Švedski demokrati (SD), koji čine dio široke lepeze evropske autoritarne populističke scene.

Bogatstvo, zločin i strah

Danas su mreže autoritarnih populističkih vlada i pokreta razapete preko cijelog svijeta šireći sjenke političkih i ratnih prijetnji i nepovjerenja i u najudaljenije kutke čovječanstva. U tom novom **„populističkom autoritarnom svijetu“** nema empatije prema čovjeku ni moralnog ni humanog kodeksa prema slabijem i nemoćnom. Ubijanje i nasilno preseljenje čitavih naroda, ciljano razaranje bolnica, škola, masovno ubijanje djece, žena i bolesnih, otimanje prirodnih resursa od slabijeg i brutalno napadnutog naroda, a sve to pod sigurnosnom nadstrešicom autoritarne države, čini političku i ideološku platformu agresivnog nastupa autoritarnog populizma.

Najbogatiji pojedinci na svijetu (Elon Reeve Musk- ($463.milijardi), Mark Zuckerberg – ($211 milijardi), Jeff Bezos –($239.4 milijardi), Sam Samuel Harris

Altman – ($1.1 milijardi), Timothy Donald Cook – ($2.2 milijarde), Miriam Adelson – ($31.9 milijardi), Rupert Mardoch- ($22.2 milijarde), Phillip Gene Ruffin – ($4.7 milijardi), Bernard Jan Etjen Arno – ($179.6 milijadi), Mukesh Dhirubhai Ambani – (98.1 milijardi), i brojni drugi tajkuni i industrijalci, iskazali su lojalnost najmoćniji autoritarnim vođama svijeta, koji javno demonstriraju fašističku ideologiju. Svoju lojalnost iskazuju i javni mediji koji su pod patronatom najbogatiji ljudi svijeta. Najmoćnije autoritarne države (USA, Kina, Indija, Rusija), najbogatiji tajkuni, najutjecajniji globalni mediji i nove tehnologije, našle su se po prvi put u istoriji čovječanstva ujedinjeni protiv prava i sloboda čovjeka.

Uz najbrutalniju prijetnju i agresivnu retoriku autoritarni populistički režimi otvoreno i slobodno planiraju nove zločine, osporavaju i odbacuju pravne i moralne norme i najstarije običaje čovječanstva, ne libeći se podržati najokrutnije zločine protiv čovječnosti, videći u tome nove platforme slobode i mira u svijetu. Za postizanje te slobode i mira traže se lideri koji su moćni, nemoralni i kriminalni.

Strah od pobune čovjeka drži tu globalnu autoritarnu imperijalnu strukturu u čvrstom zagrljaju. Nije bilo iznenađenje obraćanje najbogatijeg čovjeka svijeta Elon Musk-a, bliskog ideološkog suradnika i suportera autoritarnog Donalda Trampa, na predizbornom mitingu njemačke krajnje desničarske i fašističke stranke (AfD), pozivajući je na odbacivanje multinacionalizma potstičući time mržnju i netrpeljivost protiv imigracije i lijevo orjentisanih političkih stranka. Ni međusobni kontakti između Trampa i Putina u cilju usaglašavanja njihovih zajedničkih interesa oko rata u Ukrajini, razmatrajući i mogućnost trajnog nestanka napadnute i razorene Ukrajine, nisu nikakvo iznenađenje. Iznenađenje nije ni susret novoizabranog predsjednika SAD Donalda Trampa i izraelskog premijera Netenjahua, koji je od Međunarodnog krivičnog suda osumnjičen za izvršenje najtežeg oblika zločina protiv čovječnosti. Njihovo planiranje trajnog protjerivanja ranjenog palestinskog stanovništva iz Gaze i izgradnje turističkog kampa za zabavu na mjestu izvršenja najmorbidnijeg zločina protiv čovjeka, zasigurno je najzlosutniji oblik dehumanizacije homo sapiensa u ovom stoljeću.

Namećući sankcije Međunarodnom krivičnom suda zbog pokušaja da se zaustavi ovo najveće bogohuljenje prema čovjeku, nije samo krajnji cinizam prema njemu, već isto tako to je ciljano ohrabrenje i podsticanje autoritarnih režima u zemljama u kojima je počinjen genocid, ili tamo gdje se priprema njegovo izvršenje, da slobodno nastave sa uništavanjem narodnih manjina i njihovim nasilnim konvertiranjem u dominirajuću religiju (naciju). Sa ovim autoritarni populisti šalju otvorenu poruku čovječanstvu da više ne postoje obaveze moćnih država da poštuju međunarodno pravo, ni moral, ni običaje. Otvoreno se teži ka stvaranju

homogenih nacionalnih imperija s težnjom reinkarnacije fašističke teorije „lebensraum“ koja legalizira nasilno proširenje „životnog prostora“ moćnih država.

Psihološki profil autoritarnog birača

Autoritarni populizam sve više iskazuje veliku privlačnost za populaciju (birače) sa posebnim psihološkim profilom sa visokim rezonancama nacionalnog i patriotskog autoritarizma (želje za redom i čvrstim društvenim poretkom, hijerarhijom i odbojnošću prema strancima). Ta podskupina ljudi (birača) u svakoj promjeni ekonomskog, ekološkog ili političkog, okruženja, vidi prijetnju starom poretku čime se narušava status quo, i ugrožava njihova lična sigurnost, što ih motivira na snažnu i odlučnu akciju protiv stvari koje doživljavaju kao prijetnju. Ova populacijska skupina ljudi (birača) u stanju je učiniti moćan utjecaj na ljude koji nemaju te psihološke preference, što daje novu dimenziju autoritarnom populizmu koji sada izlazi iz matriksa čisto ekonomskih, političkih, ideoloških i sociooloških determinanti, i sve šire zadire u psihološku dimenziju homo sapiensa. U pitanju je i psihološki profil čovjeka (birača) koji u svakoj novini i promjeni doživljava unutarnje stresove, što kod njega izaziva osjećanje nespokojstva i potrebe za redom, hijerarhijom i čvrstom rukom da se ti poremećaji, koji kod njega stvaraju odsustvo svake empatije, dovedu u red. Ova skupina ljudi (birača) favorizuje političke lidere za koje vjeruje da će im obezbjediti zaštitu od njihovih psiholoških strahova. Značaj psihološkog profila autoritarnog birača, čini prirodu autoritarnog populizma znatno složenijom i težom za razumijevanje sa posljedicama koje je teško predvidjeti i unaprijed odrediti. Poseban psihološki profil autoritarnog birača u specifičnom socijalnom i političkom okviru društva čine da strah izrasta u osnovni resurs autoritarizma koji poravnava sve razlike između birača iz različitih generacija, različitog nivoa obrazovanja i političkog uvjerenja. Strah kod homo sapiensa s autoritarnom psihološkom predispozicijom je osnovni pokretač njegovog djelovanja u otporu prema svemu što dolazi izvan njegove psihološke autoritarne (nacionalističke) aure koja ga čini nekomunikativnim, izolovanim, nedodirljivim i plašljivim. Taj strah čovjeka (birača) sklonog redu, čvrstoj ruci i hijerarhijskom poretku, postaje energetski, psihološki i ideološki resurs za stvaranje autoritarnog sistema u kojem se antropološka empatija iskazuje u formi visoke agresivnosti, netolerancije i odsustva morala u susretanju sa njegovim vanjskim okruženjem. Kako se autoritarna populistička ideologija poziva na narod (naciju) kao jedinog subjekta vlasti, autoritarni populizam traži državu kao homogenu zatvorenu zajednicu

ljudi odabrane vjere, kulture, historije, kojoj pripada pravo najjačeg. Da bi opstala takva autoritarna država mora da bude kreirana na nasilju i isključivo oslonjena na sopstvnu moć, što autoritarnom vođi stavlja u ruke potpunu vlast nad kontrolom straha. Onaj ko kontrolira strah kontrolira i državu.

Strah čovjeka od čovjeka

U autoritarnom političkom pejzažu u kojem vlada pravo najjačeg nema povjerenja između države i čovjeka (birača). Nema povjerenja ni između samih podanika odnosno samih birača. Ima samo strah čovjeka od čovjeka koji čini neku vrstu patološkog društvenog vezivnog tkiva. Što je taj strah veći, veća je poslušnost i lojalnost čovjeka prema vođi. Što je veća poslušnost i lojalnost prema vladaru veće je i nepovjerenje među ljudima što nosi sve veću tenziju u društvu i povećava prijetnju od unutarnjeg urušavanja te zajednice. Prijetnja kolapsom države traži veću koncentraciju moći u rukama autoritarnog vođe. U društvu tog sveobuhvatnog nepovjerenja i straha, stvara se nova društvena klima u kojoj autoritarni vođa provodi inscenaciju novih ekstremnih prijetnji i strahova kod homo sapiensa (seksualna orjentacija LGBT, rodna ravnopravnost, izbjeglice, terorizam,...) što daje dodatnu moć autoritarnom vođi da efektno upravlja strahom.Time autoritarizam transformira dinamiku nacionalne politike sa dubokim posljedicama. Ovakvo „stanje koje je očišćeno od povjerenja“ kako ga je Hobs definirao, stvara novi ambijent, u kojem se povjerenje homo sapiensa snažno vezuje za još ekstremniji autoritarni režim, u kojem se sva prava i slobode čovjeka prenose na vođu koji sada izrasta u neupitan temelj autoritarne države (zajednice).

Strah od vođe

Sa prenosom svih prava i sloboda ćovjeka na autoritarnog vođu stvara se novi politički pejzaž u autoritarnom društvu u kojem se strah od nepoznatog i tuđeg postupno transformira u strah od sopstvenog autoritarnog vladara (države), što otvara prostor za stvaranje povjerenja među članovima zajednice na drugom tipu straha koji postaje u određenim istorijskim okolnostima resurs unutarnjeg zajedništva, što izmiče kontroli vođe. To je prostor u kome se može tražiti reinkarnacija demokracije u autoritarnim društvima.

Izrastanja straha od sopstvene države (vođe) u resurs unutarnjeg zajedništva naroda i reinkarnacije demokracije sasvim je vidljivo u autohtonoj i autentičnoj masovnoj studentskoj pobuni u Srbiji koja je uspjela da otkloni strah naroda kao određujuće platforme autoritarnog poretka i vladara. Ova studentska pobuna koja je uspjela da dovede do oslobađanja od straha i da pokrene brojne segmente društva može imati veliki utjecaj na dalja istraživanja odnosa između demokracije i autoritarizma. Značajno je pratiti dalji razvoj ove originalne studentske političke priče.

Stvara se nova istorija Evrope...?

https://x.com/Milkavolimore/status/1890028915022025016